

II. TVAROSLOVÍ

Jako v jiných řečech, rozeznávají se i v hebrejštině slovní druhy. Ohebné jsou: zájmena, jména (podstatná a přídavná, mezi nimiž není ve skloňování rozdílu), číslovky a slovesa. Ostatní druhy shrnujeme pod název částic (k nim patří příslovce, předložky, spojky a citoslovce.)

ZÁJMENA

§ 27. Zájmena osobní

jsou dvojí: samostatná (separata) a přívěsná (suffixa).

α) Osobní zájmena samostatná mají tyto tvary kontextové: sg. 1. os. společná (muž. i žen.) אֲנִי, אַנְכִי, 2. os. m. אַתָּה (אַתָּ), 2. os. žen. אַתְּ (pův. tvar אַתִּי zachován jen jako k^otīb, Soudc. 17, 2 a j.), 3. os. m. הוּא, 3. os. žen. הִיא. Plur. 1. os. אֲנַחְנוּ, נַחְנוּ, אַנּוּ, 2. m. אַתֶּם, 2. ž. אַתֵּן, אַתְּנָה, 3. os. m. הֵם, הֵמָּה, 3. ž. הֵנָּה, הֵנָּה. První a druhé osoby jsou ze základu *^oan-, srv. arab. 2. sg. m. *anta*, ž. *anti*.

β) V pause se vyskytují tvary: 1. sg. אֲנִי, אַנְכִי, 1. pl. אֲנַחְנוּ, נַחְנוּ, 2. sg. m. אַתָּה, אַתְּ, 2. ž. אַתְּ.

γ) V 1. os. jedn. č. pausální tvar אֲנִי je i v kontextu ve výrazu חַי־אֲנִי 'jako že jsem živ!'.

V 3. os. jedn. č. žen. se píše v Toře הוּא, naqdánové punktuji הוּא, čísti je *hī* (§ 18, 1).

Ar.

§ 127.

Sg.	1. os.	אֲנָה	^o anā
2. „	m.	{ k ^o tīb אַתָּה	(^o antā)
		{ q ^o rē אַתְּ	^o ant ^o
2. „	f.	nedoložena	
3. „	m.	הוּא	<i>hū</i> (^o)
3. „	f.	הִיא	<i>hī</i> (^o)
Pl.	1. „	אֲנַחְנָה, אַנְחָנָה	^o anáhnā
	2. „	m. אַתֶּיךָ	^o antūn
	2. „	f. nedoložena	
3. „	m.	{ הַמּוֹ (Ezr)	<i>himmō</i>
		{ הַמּוֹן (Dan)	<i>himmōn</i>
3. „	f.	אֲנִיךָ	^o innūn
		אֲנִיךָ	^o innīn

V 2. os. sg. a pl. není *n* assimilováno k následujícímu *t*.

(Pro 2. os. sg. f. je v elefantinských papyrech tvar אַתִּי -asi ^oantī). Tvary 3. pl. m. a f. אֲנֵיךָ a אֲנֵיךָ vznikly pravděpodobně z přívěsných zájmen u sloves (Bauer-Leander, s. 270). [Srov. § 27 pozn.: arab. ^oanā, ^oanta, ^oanti]

gerz 6728

1. c. אֲנִי אֲנִי
2. m. אַתָּה אַתָּה
2. f. (אַתְּ) אַתְּ

אַנְהָּ
אוֹנְתָהּ
medolozeno

אַנְהָּ
אַנְתְּ

3. m. הוּא
3. f. הִיא

- II -
- II -

הוּא
הִיא

Pl.

1. c. אֲנִינְחָנוּ אֲנִינְחָנוּ אֲנִינְחָנוּ

אַנְחָנוּ

2. m. אַתְּם

אַנְתֶּינּוּ

אַנְתֶּינּוּ

2. אַתְּנָה אַתְּנָה אַתְּנָה

-

3. m. הֵם
הֵמָּה

הֵמָּה
הֵמָּה
אַנְהֵם

הֵמָּה
הֵמָּה
אַנְהֵם

3. f. הֵן
הֵנָּה

אַנְהֵינּוּ

אַנְהֵינּוּ

1. Pro všechny jazyky semitské je charakteristické připojování zájmen osobních, jež v těchto tvarech samostatně se nevyskytují. Ve spojení se jménem vyjadřuje toto zájmeno majitele, u slovesa znamená zájmenný předmět v akkusativu nebo dativu. Přivěšuje se i k některým částicím.

2. Suffixy mají tyto tvary (s příklady u jm. פֶּה, m. 'ústa'):

sg. 1. os. spol.	<i>ī</i>	יְ	můj, má, mé	פִּי
2. os. m.	<i>kā</i>	ךָ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךָ
2. os. ž.	<i>k</i>	ךְ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךְ
3. os. m.	<i>w, hū</i>	וְ, הוּ	jeho	פִּיו, פִּיהוּ
3. os. ž.	<i>āh, hā</i>	הָ, הֶ	její	פִּיהָ (§ 14, 3)
pl. 1. os. spol.	<i>nū</i>	נוּ	náš, -e, -e	פִּינוּ
2. os. m.	<i>kæm</i>	כֶּם	váš, -e, -e	פִּיכֶם
2. os. ž.	<i>kæn</i>	כֶּן	váš, -e, -e	פִּיכֶן
3. os. m.	<i>hæm</i>	הֶם	jejich	פִּיהֶם
3. os. ž.	<i>hæn</i>	הֵן	jejich	פִּיהֵן

3. 1. osoba se připojuje k plurálu v tvaru יְ; 2. os. m. má suff. ךָ s předchozím ךְ: סוּסֶיךָ 'tvůj kůň' (muž.), v pause סוּסֶיךָ. V množ. č. je vždy před suffixem charakteristické י: סוּסֵיךָ *sūsākā* 'tvoji koně' (muž.), סוּסֵיךָ *sūsajik* 'tvoji koně' (žen.), סוּסוֹתֶיךָ *sūsōlākā* 'tvoje klisny' (muž.), סוּסוֹתֶיךָ *sūsōlajik* 'tvoje klisny' (žen.). 3. os. m. má nejčastěji וְ -ō: סוּסוֹ *sūsō* 'jeho kůň'. V 3. os. u plur. muž. je וֵי -āw (pův. āu, § 9, 4). V 3. os. plur. m. je též ם -ām a básn. tvar מוּ (סִפְרָם *siṣrām* 'jejich kniha' (m.), פִּימוּ *pīmō* 'jejich ústa'), v 3. os. žen. rodu ךְ -ān: סִפְרָן *siṣrān* 'jejich kniha' (žen.). K plurálu se připojuje ם -ם a הֶן (סִפְרֵהֶם *siṣrēhæm* 'jejich knihy' (muž.), סִפְרֵהֵן *siṣrēhæn* 'jejich knihy' (žen.).

4. U sloves zní suffix 1. os. sg. נִי -nī (znamená mne, mně). Jinak jsou suffixy stejné, 2. os. pl. žen. není doložena, 3. os. m. v plur. je ם -m, 3. os. ž. ךְ -n.

Pozn. K způsobu přivěšování suffixů a změnám samohláskovým u jmen atd. viz §§ 29, 30, 43, u sloves § 68, u předložek § 85, a paradigmata (1—24).

[§128] 2. Suffix pro 1. os. u slovesa je -nī נִי, ostatní jako u nomina.

3. Sg. 1.	-ī	ראשי	אבי
2. m.	-(ā)k	ראשך	אבך
2. f. nedoložen			
3. m.	-hī, -éh	ראשה	אבותי
3. f.	-áh	ראשה	
Pl.: 1.	-ānā	ראשנא	
2. m.	{ - ^o kōm (Ezr) - ^o kōn (Dan)	ראשכם ראשכון	
2. f. nedoložena			
3. m.	{ - ^o hōm (Ezr) - ^o hōn (Ezr Dan)	ראשהם ראשהון	
3. f.	- ^o hēn (Dan)	ראשהן	

4. První z uvedených vzorů je pro singuláry končící na vokál. Jsou zachovány jen uvedené 3 tvary. Druhý vzor je pro singuláry končící na souhlásku.

(V elefantinských papyrech jsou i suffixy 2. sg. f. typu אבוכי). U suffixů 2. a 3. pl. m. jsou doloženy tvary starší na -m a mladší na -n.

5. Suffixy u plurálu (pluralický příznak -aj-): רעיון 'myšlenka'.

Sg. 1.	-áj		רעיוני
2. m.	{ יך (= -ájik) k ^o tīb -āk q ^o rē		רעיוניך רעיונך
2. f. nedoložena			
3. m.	-šhī		רעיוניה
3. f.	{ יה (= -ájah) k ^o tīb -áh q ^o rē		רעיוניה רעיונה

- Pl. 1. -*ānā* (?) (אִתְּנָא doloženo jen u spony)
 2. m. -*ēkōn* (Dan) רַעְיוֹנִיכּוֹן
 2. f. nedoložena
 3. m. { -*ēhōm* (Ezr) רַעְיוֹנִיהֶם
 -*ēhōn* (Ezr, Dan) רַעְיוֹנִיהוֹן
 3. f. -*ēhēn* (בֵּינֵיהֶן doloženo jen u předložky)

6. Tyto tvary mají suffix stejný jako u singuláru, jsou však rozšířeny o duální a plurální příznak -*aj-*. 2. sg. m. a 3. sg. f. se ve výslovnosti (q^ʾrē) připodobnily tvarům při singulárů. -*ē-* v 2. a 3. os. plur. vzniklo z -*aj-*. V 3. sg. m. -*ajhū* > -*aw* > -*ō*; suffix v dissimilovaném tvaru (-*hū* >)-*hī* byl ještě navíc připojen.
7. Na rozdíl od hebrejštiny se k plurálům (většinou ženským) na -*āt* תּ připojují stejné suffixy jako k singulárům: na př.: אֲבֹתַי 'moji otcové', אֲרָחֶתְךָ 'tvé stezky', אֲרָכְבֹתָהּ 'jeho kolena', מִנְחֹתֵיהֶן 'jejich oběti'.

H. § 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných

1. Slovesné tvary vyjadřují osobu svými koncovkami (§ 53). Zájmený podmět je nadbytečný, ale musí býti, je-li na něm důraz: הֵמָּה יִאֲבְדוּ וְאַתָּה תֵּעָמַד 'oni zahynou, ale ty budeš státi'; a pak, je-li ve větě ještě podmět jiný, jenž následuje po podmětu, inherentně obsaženém v tvaru slovesném: שָׁמַעְנוּ אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ 'slyšeli jsme my i synové naši'.

2. Osobního zájmena se užívá i jako spony ve významu čes. slovesa býti: אֲנִכִּי 'já jsem' (Gen. 3, 10); אֲנִי יְהוָה 'já jsem Hospodin'; אֲנַחְנוּ 'my jsme' (Gen. 42, 11); כִּי עִירְמִים הָיָה 'protože byli nazí' (Gen. 3, 7); v opsaném praesentu (וְזָמַן הָיָה): אַתָּה אָמַר 'ty praviš'; מִי הוּא זֶה 'kdo je to?'; אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אָדָם 'toto (tito) jsou synové Adamovi'. Zájmeno 3. os. plur. se vztahuje k podmětu v 2. os. u Sofon. 2, 12: גַּם-אַתֶּם פּוֹשִׁים חַלְלִי חֲרָבִי הֵמָּה 'i vy, Ethiopové, poranění mečem mým (budete) oni

3. V uctivém oslovování a v ponížené řeči užívá se v hebrejštině místo zájmen opisů. Místo אֲנִכִּי se říká עַבְדְּךָ 'tvůj sluha' (Gen. 44, 32 a j.), v ženském rodě אִמְתְּךָ 'tvá služebnice' (Soudc. 19, 19 a j.) Místo אַתָּה stává אֲדוֹנִי 'pane můj', na př. שָׂאֵל אֶת-עַבְדֵּי אֲדוֹנִי שָׂאֵל אֶת-עַבְדֵּי 'pán můj se tázal služebníků svých' = 'ty ses tázal nás' (Gen. 44, 19).

Ar. § 129. Význam a užívání osobních zájmen samostatných.

1. Ač jsou i v aramejštině osoby dostatečně určeny svými koncovkami, užívá se ještě osobních zájmen, někdy nadbytečně, někdy pro zpřesnění: וְאֲנִי שָׁמַעַת 'a já jsem uslyšel', (Dan 5, 16). רוּחִי אֲנִי דְנִיָּאל 'důch můj, (já), Danielův', (Dan 7, 15).

2. Velmi často slouží jako spona (kopula):

מִן אֲנִיךָ שְׂמֵהָת גְּבָרִיא 'která jsou jména mužů' (Ezr 5, 4).

Při tom nemusí být ve shodě rodem a číslem:

אַתָּה-הוּא רֵאשִׁי 'ty (jsi) hlava' (Dan 2, 38).

§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných

1. U sloves znamenají suffixy zájmenný předmět: *valk.*
קָטַלְהוּ 'zabil ho', i v dativu: נָתַתָּ לִי 'dal jsi mně' (= נָתַתָּ לִי); při dvou akusativech se jeden vyjadřuje suffixem, druhý akusativem osob. zájmena: וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ 'a ukáže mně jej'.

2. U podstatných jmen vyznačují suffixy possessivní majitele. Ve smyslu objektivního genitivu: חַמְסִי (Gen. 16, 5) 13 'moje křivda' = 'křivda, spáchaná na mně', nebo חַמְסוֹ (žalm 7, 17) 14 'křivda, spáchaná na něm'. Je-li suffix stejný u více jmen, je opakován: בְּקִרְדֶּךָ וְצֹאנֶךָ 'tvůj skot a tvé ovce'. Ve vazbě statu constructu se připojuje suffix na druhou část: הַר קְדִשׁוֹ 15 'hora jeho svatosti' = jeho svatá hora'; הַר קְדִשִׁי 16 'má svatá hora' (Izai. 11, 9; Abd. 16; žalm 2, 6 a j.). Suffixem se vyznačuje genitiv, závislý na dvou jménech: מִרְכַּבַּת פָּרְעֹה וְחֵילוֹ 17 (Exod. 15, 4) 18 'vozy faraonovy a vojsko jeho' = 'vozy a vojsko faraona'.

3. Suffix se zesiluje někdy samostatným osobním zájmenem, které se položí za něj, a zájmeno má pak význam akusativní, na př. בָּרַכְנִי גַם־אֲנִי (Gen. 27, 34) 19 'požehnej mně, i mně' ('ba, právě mně'); בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לָקְחוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּם נָבוֹת יִלְקֹוּ 20 'na místě, na kterém lízali psi krev Nábotovu, budou lízati psi krev tvou, právě tvou' (1. Král. 21, 19.) 20
וְלִשְׁתָּ גַם־הוּא יֵלֶד־בֶּן 21 'a Setovi, právě jemu, se narodil syn' (Gen. 4, 26, srv. 10, 21). Po předložkách: וַתֹּאמֶר בֵּי־אֲנִי אֲדֹנָי הָעוֹן 22 'a pravila: Na mně — já (jsem to) —, pane můj, (jest) ta vina' (1. Sam. 25, 24). 23
לֹא־עָלֶיךָ אַתָּה הַיּוֹם כִּי אֶל־בֵּית מִלְחָמָתִי 24 ' (táhne) ne na tebe — ty (= jako bys byl mým nepřítelem) — dnes, ale k domu mého bojování' (= domu, jenž bojuje se mnou) (2. Paral. 35, 21). 24
הָעֵת לָכֶם אַתֶּם לְשֹׁבֵת בְּבָתֵיכֶם 25 'zdaž (jest) čas vám (= máte čas) — právě vám — k přebývání v domech vašich' (Aggeus 1, 4). 25

4. Objektívní suffixy nemají nikdy funkci našich zvratných zájmen. Ta se vyjadřují často pomocí předložek: וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם הַגֵּרִת 'a udělali si (doslovně: jim) zástěry' (Gen. 3, 7). Jinak se užívá některých podstatných jmen, jako קִרְב 'nitro', לֵב 'srdce', נֶפֶשׁ 'duše', u neživotných pojmů (v pozd. době i u životných) עֵצָם 'kost', 'podstata': וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ 'a zasmála se Sára v nitru svém' (= pro sebe) (Gen. 18, 12). וַיֶּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן 'a zamiloval si ho Jonatan jako svou duši' (= jako sebe) (1. Sam. 18, 1). Jinak se užívá podstatného jména נֶפֶשׁ se suffixy i místo samostat. osob. zájmen: נַפְשִׁי 'má duše' = 'já', נַפְשֶׁךָ 'tvá duše' = 'ty' atd. עֵצָם přichází u osob ve spojení הוּא בְּעֵצְמוֹ 'on sám' (dosl. 'on ve své podstatě', 've svém těle').

§ 130. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných (suffigovaných).

1. U sloves jako v hebrejštině.
2. U jmen podobně jako v hebrejštině.

Pro aramejské dialekty je příznačné časté předjímání (prolepse) suffixu vyjadřujícího jméno, jež pak následuje. Tak podle masoretské akcentuace v Ezr 4, 11:

שָׁלְחוּ עֲלֹהֵי עַל-אַרְתַּחְשֶׁשְׁתָּא 'poslali jemu, Artaxerxovi'
 V biblické aramejštině jinak tato vazba ztotožňuje:

בְּהַ לַיְלִיָּא 'téže noci' (Dan 5, 30). מִנְהַ מַּלְכוּתָא 'z téhož království' (Dan 7, 24).

Často je prolepse při vazbě s הַי (viz § 133, 2, c).

3. I pro aramejštinu platí, že suffixů nelze užítí ve funkci zvratné. K vyjádření vztahu zvratného (reflexivního) je nutno užítí opisu pomocí substantiva: לָא הִשְׁפִּילַת לְבַבְךָ 'neponížil jsi se(be)' (doslova: 'své srdce' Dan 5, 22).

1. Pro poukázání na osobu nebo předmět bližší užívá se v hebrej. zájmena זָה *zā* pro sg. m., זֹאת *zōt* pro sg. žen., pro plur. obou rodů אֵלֶּה *ēllā*. Vedle této formy je i kratší אֵל (v Toře a 1. Paral. 20, 8). Vzácněji se vyskytují tvary: pro sg. žen. זֹה (*zō*) (2. Král. 6, 19 a j.), זִי (*zō*) (tento spíše ve smyslu vztažném pro rod m., Ozeáš 7, 16, pro rod ž. žalm 132, 12), a tvar זֵי (*zū*) pro oba rody i obě čísla, většinou také ve smyslu vztažném. זֵי má ukazovací význam u Hab. 1, 11 (זֵי כַחֵז, ta jeho síla nebo: toto je jeho síla) a v žalmu 12, 8 (מִן הַדּוֹר זֵי, od tohoto pokolení).

2. Ukazovací zájmena stojí v podmětu i v přívlastku. Jsou-li v podmětu, řídí se číslem a rodem doplňku: זֶה הַדָּבָר 'toto je slovo', זֹאת הָעִיר 'toto je město', אֵלֶּה בְּנֵי-עֵשָׂו 'toto jsou synové Esauovi', אֵלֶּה מְשֻׁפָּחַת לֵוִי 'toto jsou rody Léviho'. V přívlastku stojí zájmeno za podst. jmenem a má člen: הָאִישׁ הַזֶּה 'tento muž', הָאָרֶץ הַזֹּאת 'tato země', הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה 'tyto činy', הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה 'tyto příkazy'. Se členem přichází méně často i tvar הַלְזֵה pro j. č. muž., הַלְזֵי pro j. č. muž. i žen.

3. Pro ukazování na předmět vzdálenější užívá se zájmena osob. 3. os.: הוּא, ž. הִיא, mn. č. הֵם, הֵמָּה, ž. הֵן, „onen“, „ona“, „ono“, „oni“, „ony“, „ona“. Znamená i právě to. Na př. הוּא הַקּוֹל 'ono právě (je) hlas, hluk'; אֲנִי-הוּא 'já jsem to, já jsem týž' (Izai. 41, 4); אַתָּה-הוּא מַלְכִּי 'ty právě jsi král můj' (žalm 44, 5).

Zájmeno toto je někdy zesíleno určitým členem: הַהוּא, הַהִיא, a má význam 'onen', 'sám', 'právě on', 'týž': בְּעֵת הַהִיא 'v. oné právě době'.

זָה k použití po st. construct. (§ 42) ve smyslu genitivním:

מַחִיר זֶה 'cena toho', אָזְנֵי אֵלֶּה 'uši těch'.

§ 131. Zájmena ukazovací.

1. Pro bližší poukázání (^{asi} $\langle \text{זֶה} \text{ וְזֵאת} \rangle$ $\langle \text{זֶה} \text{ וְזֵאת} \rangle$)
 'tento' sg. m. זֶה *dānā*, 'tato' sg. f. זֵאת *dā*; 'tito' pl. (41)
 pro oba rody: אֵלֶּיךָ *'ellā* (= hebr.), (Jer 10, 11, Ezr (42)
 5, 15) אֵל *'ēl* (Ezr 5, 15) *qārē*; אֵלֵיךְ *'illēn* (v Dan). (43)
 [Odpovídá hebrejskému זֶה , זֵאת].

2. Má funkci substantivní i adjektivní:

זֶה הוּא חֶלְמָא 'toto je sen'; (Dan 2, 36; 4, 15); קִרְנַת־רֹאשׁ (44)
 'tento roh' (Dan 7, 8); בְּאַחֵר זֶה 'potom' (Dan 7, 6, 7). (45)

3. Pro vzdálenější poukázání: (46)

Sg. m. הוּא *dēk*, f. הִיא *dāk* (Ezr) } 'onen', 'ona'
 pro oba rody הֵמָּן *dikkēn* (Dan)

Pl. אֵלֵיךְ *'illēk* 'oni'.

[Jinak než v hebrejštině; srovnej však arabské *dāka* =
 = 'onen'.]

Užívá se ho jen adjektivně: קִרְיַתָּא הַזֶּה 'ono město'
 (Ezr 4, 13). (47)

nominativ

1. Substantivně se užívá pro osoby tvaru מי 'kdo?': מי אתה¹ 'kdo jsi?', מי זאת² 'kdo je tato?' מי יאמר³ 'kdo by řekl?' מי אלה⁴ 'kdo jsou tito?'. Genitiv: בת-מי⁵ 'čí dcera' (Gen. 24, 23).¹ Dativ: ל-מי-אתה⁶ 'komu (jsi, patříš) ty?' (Gen. 32, 18).² Akusativ: את-מי⁷ 'koho?' (Izai. 6, 8);³ po předložce: ממי⁸ *mimmī* (z *minmī*) 'od koho?' (Ezech. 32, 19).⁴ Zesiluje se i jinými zájmeny: מי-הוא⁵ (Izai. 50, 9),⁵ מי זה⁶ (žalm 24, 8),⁶ מי הוא-זה⁷ (Jerem. 30, 21).⁷ Opakuje se: מי ומי⁸ 'kdo a kdo' = 'kdo jednotlivě?' (Exod. 10, 8).⁸ מי je též částicí tázací a značí 'zda': מי יקום יעקב⁹ 'zdaž by povstal Jakob?' (Amos 7, 2, 5).⁹

2. Na věci se táže hebrejšťina zájmenem מה, מה-, מה- 'co?'.¹ V pause je מה : מה ונחנו מה² 'a co jsme my?' (Exod. 16, 8).¹ Před² א a ר je מה, ať následuje či nenásleduje maqqēp̄: מה אמך³ 'co (byla) tvá matka?' (srv. Exod. 3, 13; před ר Ester 9, 26³; i před ה⁴ Exod. 12, 26⁴ a před ע, Gen. 31, 32).⁵ U Ezech. 8, 6: מהם עשים⁶ 'co oni činí?'⁵

מה- s následujícím zdvojením je před hláskami s výjimkou hrtanových:⁶

מה-לך⁷ 'co je ti?'

Někdy se píše zájmeno s následujícím slovem dohromady:

מהוכם⁸ 'co je vám?' מהווע⁹ 'proč?'

מה bez zdvojení je:

před הוא¹⁰ a היא¹¹:

מה-הוא¹² 'co je on?' (Num. 16, 11),⁶³

מה-היא¹³ 'co je to?' (Zachar. 5, 6).⁶⁴

Ve dvou případech je מה před ה (h):

מה חטאתי¹⁴ 'co jest mým hříchem?' (Gen. 31, 36).⁶⁵

מה-הפצו¹⁵ 'co jest jeho žádostí?' (Job 21, 21).⁶⁶

מה je před ה, ע, velmi často před ה:

מה עשית¹⁶ 'co jsi učinil?' (Gen. 4, 10).⁶⁷

Spojuje se též s předložkami spojenými בַּ a בְּ, ale tu přichází i normální מַה : בְּמַה, בְּמַה, בְּמַה, בְּמַה. Přichází též po předložkách עַל 'na', עַד 'k', 'až k', יַעַן 'pro':

עַל-מַה 'na co?', עַד-מַה 'až do kdy?', יַעַן-מַה 'k vůli čemu?', 'nač?'.

Ar.

§ 132. Zájmena tázací.

1. Substantivní pro osoby מִן *man* 'kdo?'

[Rozdílné od hebrejského, ale srovn. arab. *man*.]

2. Pro věci מַה *mā* 'co?'.

[Stejně jako v hebrejštině a arabštině *mā*].

1. Nejčastěji se užívá v bibl. řeči slova **אֲשֶׁר** bez rozdílu rodu a čísla; vedle něho přichází **שׁוּ** s následujícím zdvojením (Soudc. 5, 7 má **שׁוּ**, před laryngálem **שׁוּ** Soudc. 6, 17, nebo jen **שׁוּ** Kaz. 3, 18.) Původně se pokládalo **שׁוּ** za slovo spíše lidové, časem však v sakrální mluvě zvítězilo. Nejsou to pravá zájmena, nýbrž formální slova, jimiž se vyjadřuje vztah (notae relationis).

68

69

70

Příklady:

יְהוָה... אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי... וְאֲשֶׁר דִּבֶּר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי...
הוּא יִשְׁלַח...

‘Hospodin... jenž vzal mne z domu otce mého... a jenž mluvil mně a jenž přísahal mně... ten pošle...’ (Gen. 24, 7).

71

וַיִּבֶל אֱלֹהִים... מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה

‘a dokončil Bůh... dílo své, které dělal’. (Gen. 2, 2).

72

הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵתַחַת לְרַקִּיעַ

‘vody, které (jsou) pod oblohou’ (Gen. 1, 7).

73

יֵשׁ דָּבָר שֶׁיֹּאמַר רְאֵה-זֶה חֲדָשׁ הוּא

‘jest (nějaká) věc, o níž by řekl: „Hleď, to je (něco) nového?“’ (Kaz. 1, 10).

74

2. V básnických textech užívá se jako vztažného zájmena též *uka*

זֶה... הַר-צִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶתָ בוֹ : זֶה זֶה... ‘vzpomeň si na horu Sijjōn, která přebýváš na ní’ (= na níž přebýváš) (Žalm 74, 2¹) (srv. Žalm 78, 54²; 104, 8³; Job 19, 19⁴; Přísl. 23, 22⁵; Izai. 25, 9⁶ a j.) i זֶה a זֶה :

1-6

75

בְּרֶשֶׁת-זוֹ מָמְנוּ נִלְכְּדָה רַגְלָם ‘v síti, kterou položili tajně, byla chycena noha jejich’ (žalm 9, 16¹) (srv. Exod. 15, 13² a 16³; žalm 142, 4⁴; Izai. 43, 21⁵ a j.)

1-5

76

3. Genitivní vztah se vyjádří tak, že se k vztahovanému pojmu připojí suffigované osobní zájmeno: **גּוֹי אֲשֶׁר לֹא-תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ** ‘národ, který nerozumíš jeho řeči’ (= n., jehož řeči nerozumíš.) (Deuter. 28, 49.)

77

Pozn. K větám vztažným srv. § 97.

§ 133. Zájmeno vztažné.

1. Aramejščina má jediné všeobecné vztažné zájmeno די *dī* pro všecky rody a čísla [Srov. arab. (*alla*)*dī*].

2. Užívá se ho:

a) samostatně: היכלא די בירוּשלים 'chrám (jenž je) v Jerusalemě' (Ezr 5, 14), אילנא די חזית 'strom, který jsi viděl' (Dan 4, 17);

b) ve spojení s jiným zájmenem: מן-די-לא יפל 'kdo nepadne' (Dan 3, 6) (srovn. též § 134, 2);

c) k vyjádření vztahu přivlastňovacího původně jen k jménu určenému: מאניא די-בית-אלהא 'nádoby domu božího' (Ezr 5, 14), pak i k neurčenému:

נהר די-נור 'ohnivá řeka' (Dan 7, 10). Často je tento vztah předjat suffixem: שמה די-אלהא 'jméno jeho (totiž) Boha' = 'jméno boží' (Dan 2, 20). Tato vazba významem odpovídá vazbě statů konstruktu s genitivem (viz § 142, 3); ?

d) jako spojky v různých funkcích (viz § 185).

78

79

80

81

82

83

84

§ 34. Neurčitá zájmena

1. Pro neurčitá zájmena není zvláštních samostatně vytvořených slov. Užívá se pro ně jiných zájmen, číslovek, jmen nebo různých vazeb.

2. Naše zájmeno 'někdo' je tlumočeno v hebr. buď zájm. **מי**¹⁻⁵ (často s významem 'jestliže kdo', 'kdokoli', 'každý', Exod. 24, 14;¹ Kaz. 5, 9;² Izai. 54, 15;³ 2. Sam. 18, 12;⁴ Soud. 7, 3)⁵ nebo jmény **איש**¹⁻⁶ 'muž', Gen. 13, 16;¹ Exod. 16, 29;² Pís. 8, 7,³ znamená též 'všeliký', 'leckterý', 'každý', zejména ve spojení **איש ואיש, איש ואיש, איש ואיש**^{1,2} (1. Král. 20, 20;⁴ žalm 87, 5;⁵ Esther 1, 8),⁶ **אדם** 'člověk', Lev. 1, 2,¹ se záporem **לֹא אָדָם**² 'nikdo', Job 38, 26), **נֶפֶשׁ** 'duše', Lev. 4, 2.

3. Něco, cokoli se vyjadřuje slovy: **מֵאֲמָה, מֵאֲשֶׁר** (Num. 22, 38),¹ se záporem: nic: **לֹא מֵאֲמָה** (Děnt. 13, 18)² nebo **אֵיךְ** (1. Král. 18, 43).³ Též **דְּבַר** znamená: něco.

4. Poměr jeden-druhý se vyznačuje opakováním **זֶה** (Job 1, 16),¹ což značí i 'tento — onen' (1. Král. 22, 20),² dále výrazem **אִישׁ ... אֶחָיו**, Gen. 13, 11: **וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אֶחָיו** 'a oddělili se jeden od druhého' (dosl. 'muž od svého bratra'). Oba dva: **שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד** (Kaz. 11, 6).

5. Několik: se překládá plurálem **אֶחָדִים**^(jedni) nebo výrazem **יֵשׁ אֲשֶׁר**^(jsou, kteří) 'jsou tací, kdož' = 'někteří'.

6. Každý: značí se slovem **כָּל** (před maqqēp - כָּל־) nebo zdvojením slova: **יּוֹם יּוֹם** 'každého dne', též **יּוֹם בְּיוֹם, יּוֹם בְּיוֹם** (Gen. 39, 10;¹ Nehem. 8, 18;² žalm 42, 4),³ **יּוֹם וַיּוֹם** (Esther 3, 4),⁴ **לְיוֹם בְּיוֹם**¹⁻⁵ (2. Paral. 24, 11),⁵ **כָּל יּוֹם בְּיוֹם** (1. Sam. 18, 10),⁶ **בְּכָל-יּוֹם וַיּוֹם** (Esther 2, 11).⁵ **כָּל** znamená 'každý' před jménem bez členu a jiného určení: **כָּל-עֵץ** 'každý (všeliký) strom':

'všichni', 'celý': כָּל-הַגּוֹיִם 'všichni národové'; naproti tomu: כָּל-עַם 'každý národ'; כָּל-עַמּוֹ 'jeho celý národ' (Exod. 1, 22)¹; je též se suffixy: כָּלֵנוּ 'my všichni' (Gen. 42, 11)²; תִּבְלַ כָּלָה (Job 34, 13)³ 'celý svět'. Zde se objevuje původní význam slova כָּל, 'celost', 'úplnost' (dosl. 'svět' — 'celost jeho'). Srv. franc. *tout jour, tous jours, tous les jours*.

Pozn. Spojení כָּלֵנוּ אֱלֹהֵינוּ znamená 'ten a ten, N. N.' (1. Sam, 21, 3 a j.).

Ar. § 134. Zájmena neurčitá.

1. Není pro ně zvláštních tvarů.

2. 3. K se všeobecnování se používá též zájmena tázacího:

וּמָה חֲשָׁתָךְ 'a kterékoli potřeby' (Ezr 6, 9)¹,

וּמָה דִּי ... יִיטֵב 'a cokoliv... bude (se zdát) dobré' (Ezr 7, 18)². Viz též § 133, 2 b.

Vazby jako v hebrejštině:

a) před neurčeným sing.: 'každý', כָּל-אִנָּשׁ 'každý člověk' (Dan 3, 10)¹;

b) před určeným sing.: 'celý', כָּל-אֶרְעָא 'celá země' (Dan 2, 35 a 39)²;

c) před určeným kolektivem: 'veškerý', כָּל-בְּשָׂרָא 'veškeré tělo'; (Dan 4, 9)³;

d) před plurálem: 'všichni', לְכָל חֲכִימֵי בָבֶל 'všechny mudrce babylonské' (Dan 3, 12)⁴.

V aramejštině je kromě toho tvar כֹּלְאָ kōllā 'vše', 'všichni'. מְזוֹן לְכֹלְאָ-בְּהַ 'jídlo pro všechny (bylo) na něm' (Dan 4, 9, 18).

4. 'Jeden-druhý', 'navzájem' se vyjadřuje jako v hebrejštině opakováním zájmena ukazovacího: דְּבִקְיָן דְּנָה עִם-דְּנָה 'spojené jeden s druhým, navzájem' (Dan 2, 43).

5. 'Každý', 'všechn' כָּל kol, před maqqeḇem כָּל- kāl- (vlastně substantivum 'celost', arab. *kull(un)*).

1. V hebr. se užívá jako urč. členu zájmena původně ukazovacího ה s následujícím dāgēš forte. Znělo původně asi hā, později se zkrátilo ā v a, následující souhláska se zdvojila. ה je stejné ve všech rodech i číslech: הַבֶּשֶׂר 'maso'; הַתְּפִלָּה 'modlitba'; הַלְּבָבִים 'lvíčata'; הַמְּלָכּוֹת 'říše'; הַיָּדַיִם 'ruce' (duál).

2. Zdvojení následující souhlásky nebývá při י (*j²*): הַיְלָדִים 'dítka'. Následuje-li však za י buď ה nebo ע, nastane zdvojení: הַיְהוּדִים 'Židé', הַיְעֵפִים 'unavení'. Také při מ u některých podstatných jmen a participií se souhláska nezdvojuje: הַמְּבַקְשִׁים 'hledající'. Jestliže po מ následuje ה, ע nebo ר, zdvojuje se následující souhláska: בְּמַרְעִים 'u zlosynů'. Zdvojení však nenastane, mají-li ה, ע a ר za sebou souhlásku s krátkou samohláskou zostřenu: הַמְּהַלְכִים 'putující'.

3. Samohláska členu se někdy mění před náslovným laryngálem. Člen zní ה před ה a ח, mají-li jiné samohlásky než qāmæš nebo nemají-li samohlásky: הַהֶבֶל 'marnost', הַהוּיָא 'onen'. (Výjimky jsou: הַהֵם, הַהֵמָּה, הַהֵנָּה, 'oni', 'ony'.) חַחֲכָמָה 'moudrost'; הַחֲלָלִים 'ubití', הַחֲצִיִּים 'šípky'. (Výjimky: הַחַי 'živoucí', Gen. 6, 19; הַחֲרִיטִים 'kapsy', Izař. 3, 22. הַחֲמָנִים 'sluneční obelisky', Izař. 17, 8.)

4. Tvar ה má člen před א a ר: הָאֹר 'světlo', הֶרֶאשׁ 'hlava'; před ע s jinou samohláskou než je nepřízvučné qāmæš: הַעֶבֶד 'služebník', הַעֲגָלָה 'vůz', הָעָם 'národ', הָעֵמָרִים 'snopy', הָעֵוֶר 'šlepec', ale plur. הָעֵוָרִים. Před nepřízvučným ה a ע jakož i přízvučným a nepřízvučným ה zní člen: הָ : הָהָרִים 'hory', הָעוֹן 'hřích', הַחַג 'svátek', הַחֲלָב 'mléko'. Také před ח : הַחֲדָשִׁים 'měsíce'. Slova אָרֶץ 'země', הָר 'hora', חַג 'svátek', עָם 'národ', פָּר 'býk' mají po členu tvar jako v pause: הָפָר, הָעָם, הַחַג, הָהָר, הָאָרֶץ. Substantivum אָרוֹן 'truhla' zní se členem הָאָרוֹן.

5. Po částicích ב, כ, ל zmizí h členu, ale částice přijme jeho samohlásku: הַכֶּסֶף 'stříbro', בַּכֶּסֶף 'v stříbře' (místo *b^hakæsæp̄*) הָעֶפֶר 'prach', כְּעֶפֶר (místo *k^hæ'āpār*); הָאִישׁ 'muž', לְאִישׁ 'muži' (dat.) místo *l^hā'īš*. Po ׀ člen nemizí: וְהַשָּׁמַיִם 'a nebesa'. V pozdější době člen někdy nemizí: כְּהָחֵכֶם 'jako mudřec' (Kaz. 8, 1). (103)
Někdy má tvar se členem jiný význam než bez členu: כִּיּוֹם 'teprve' (Gen. 25, 31), כִּהְיוֹם 'právě nyní' (1. Sam. 9, 13.) (104)

Pozn. Masoreti punktovali částice uvedené většinou tak, jako by byl po nich člen, i tam, kde patrně členu nebylo. (105)

1. V aramejštině byl člen původně asi též -hā jako v hebrejštině, ale protože se klade za příslušné jméno, podlehl jistým změnám. Stav jména se členem se nazývá status determinatus nebo emphaticus.
2. U singulárů a plurálů na -ā́t je člen v tvaru -ā́. Je na něm přízvuk, který působí na určované slovo. M. sg. אֱלֹהִים ^{ʾēlāh}, 'bůh', se členem אֱלֹהֵי ^{ʾēlāhā́} 'Bůh'; f. sg. חֲכָמָה, status constructus חֲכָמָת, status emphaticus *hākmat-ā́ > חֲכָמָתָא 'moudrost'; plur. אֲצְבָעִין, st. constr. אֲצְבָעֵתָא, st. emph. אֲצְבָעֵתָא 'prsty'.
3. a) u plurálů na -īn a duálů se člen *-hā připojuje k příznaku -aj- a dá s ním -ajjā́ יוֹמֵיךָ, st. const. יוֹמֵי < *-aj, st. emph. יוֹמֵיךָ 'dny'; duál מֵאֲזֵנֶיךָ 'váhy' (Dan 5, 27) (ale Leningradský rukopis má: מֵאֲזֵנֶיךָ).
b) u slov odvozených příponou -ā́j je v plurálu st. emph. na -ā́jē (qere -ā́'ē): כְּשָׂרֵיךָ : כְּשָׂרֵיךָ, qere כְּשָׂרֵיךָ 'Chaldejci'.
4. Pro tvoření statu emphatiku feminin v singuláru a všech duálů a plurálů máme tedy praktické pravidlo, že se připojí k jménu ve statu konstrukt. (Bauer a Leander mají za to, že skutečně stat. emph. vznikl připojením členu ke statu konstrukt, s. 85).